

**ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)
ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
КОЛЕДЖ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА
«КИЇВСЬКА МУНІЦИПАЛЬНА АКАДЕМІЯ ТАНЦЮ
ІМЕНІ СЕРЖА ЛИФАРЯ»**

**ХОРЕОГРАФІЧНА КАРТИНА «ЛЕГЕНДА ПРО ДОВБУША»
(на основі українських легенд)**

**Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи
(творчого проєкту)
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Здобувача вищої освіти
2 курсу 2Н групи
Чиханцова Володимира Миколайовича
Керівник:
доцент кафедри
хореографічних та мистецьких дисциплін,
заслужений працівник культури України
доцент
Ольга БІЛАШ

Рецензент:
Сергій АФАНАСЬЄВ

Захищено на засіданні екзаменаційної комісії
Протокол № ____ від _____ р.

Київ, 2025

ЗМІСТ

Вступ

- 1.1 Обґрунтування вибору теми творчого проєкту 3
- 1.2 Аналіз літератури та джерельної бази 4
- 1.3 Характеристика музичної основи 5

ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ВІДОМОСТІ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ.....

- 6
- 2.1 Лібрето 6
- 2.2 Ідейно-тематичний аналіз 7
- 2.3 Композиційно-архітектонічна побудова 8
- 2.4 Характеристика персонажів 9
- 2.5 Характеристика музичної основи 10

СЦЕНАРНО КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН 10

СЦЕНОГРАФІЯ 13

ВИСНОВОК 15

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 16

Вступ

1.1 Обґрунтування вибору теми творчого проєкту.

Ця тема була обрана, тому що це видатна постать в історії України, яка заслуговує на увагу й пам'ять. Його життя сповнене мужності, боротьби за справедливість і любові до свого народу. В даній роботі Довбуш — не просто історичний герой, а символ сили, свободи та нескореності.

Натхненням для цієї роботи стало те, що, будучи звичайною людиною з народу, він зумів стати легендою. Він виступав проти панів, які пригнічували селян, і захищав бідних. Його вчинки нагадують про важливість справедливості та гідності, навіть тоді, коли це небезпечно.

Крім того, про Довбуша складено багато легенд, пісень і переказів. Це показує, наскільки сильний слід він залишив у серцях людей. Історія про нього захоплює та поєднує реальні події з елементами казки, роблячи його постать ще більш цікавою.

Легенди про Довбуша зараз як ніколи актуальні, треба щоб більше людей згадували про героїв, які відстоювали свободу. Він — частина нашої культури та духу, і пам'ять про нього надихає бути сильним, відважним і не боятись боротися за правду.

Мета творчого проєкту – створити хореографічну сьїту «Легенда про Довбуша»

Завдання творчого проєкту:

- відтворити на практиці мету творчого проєкту;
- обґрунтувати теоретичну складову творчого проєкту;
- обґрунтувати ідейно-тематичне та композиційне рішення постановки;
- розкрити художні особливості творчого проєкту.

Новизна творчого проєкту полягає в:

Відтворенні на практиці мети творчого проєкту

Сценічному висвітленні історичної епохи опришків в Україні

Практичне завдання творчого проєкту:

Робота над постановкою грає позитивну роль для покращення виконавської та акторської майстерності її учасників.

Хореографічна композиція може використовуватись, як окремими хореографічними номерами, так і цілісно — сюїта.

Апробація творчого проєкту:

Частину даного творчого проєкту було представлено на перед захисті кваліфікаційної роботи в травні. Це були 1 та 2 епізоди хореографічної сюїти. Загальна робота буде представлена під час захисту кваліфікаційної роботи (творчого проєкту).

Структура та обсяг пояснювальної записки

Пояснювальна записка складається зі вступу, розділу, висновків, списку використаних джерел (-найменувань).

1.2 Аналіз літератури та джерельної бази:

Під час підготовки до реалізації творчого проєкту були проведені певні дослідження різноманітних джерел.

Основними джерелами є історична повість Гната Хоткевича - “Довбуш” та історичний фільм режисера Олеся Саніна з однойменною назвою 2023-го року.

Повість Гната Хоткевича розповідає про звичайного чоловіка, який став на шлях месника й борця за справедливість та проти тиранії панів. Прочитавши цю книгу, можна багато дізнатись про сільський побут мешканців Гуцульщини та побут польської шляхти. Також автор розкрив тему політичних процесів, що відбувались в 18 столітті.

Фільм “Довбуш” Олеся Саніна є екранізацією повісті з авторським баченням історії режисера. Картина дуже добре змогла втілити на екранах красу

та естетику гуцульського регіону 18 століття. Режисер приділив увагу на реалістичному та приземленому втіленні такої легендарної постаті, як найвідоміший ватажок опришків.

У процесі вдосконалення знань у сфері балетмейстерської постановки, структурування хореографічних номерів та розробки сценарної композиції цінним джерелом стали напрацювання видатних майстрів балету світового рівня.

Опрацювання спеціалізованої літератури та аналіз мистецьких праць з хореографії надали глибше розуміння особливостей взаємодії постановника з артистами, а також методів використання характерних рис народного танцю. Це, у свою чергу, стало підґрунтям для подальшої постановчої діяльності та теоретично-практичної реалізації творчого задуму.

У роботі Кархут Ю.В., Кузик О.Є. “РОЛЬ ТАНЦЮ В ГУЦУЛЬСЬКИХ ОБРЯДАХ ТА ЗВИЧАЯХ” було описано специфіку обрядової культури Гуцульщини — одного з етнографічних районів Карпатського регіону. Основну увагу зосереджено на календарних звичаях та обрядах, притаманних цьому краю, з акцентом на їхню унікальність та значення в контексті історико-культурного розвитку.

ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ВІДОМОСТІ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

2.1 Лібрето

Епізод 1

Дія розпочинається в гуцульському селі серед Карпат. Малий Олекса, ще дитина, грається з однолітками, проводить час з дорослими, танцює та захоплено слухає трембіти старших. Сцена сповнена радості, але раптом до села приходять панські слуги, які жорстоко карають, принижують, та знущаються над селянами, збираючи податки. Олекса бачить страждання своїх побратимів і з маленьким, але сильним серцем вирішує боротися за справедливість і лізе в драку. Але пани, не стерпівши супротиву дитини проганають малого з його дому.

Епізод 2

Знесилений Олекса натрапив на річку. Підійшов до неї щоб відпити, та від нестачі сил заснув. Біля її берега сидів старий мольфар, задумливо вдивляючись у воду.

Старий, побачивши майбутню долю юнака, допоміг Довбушу та запитав юнака чого він тут шукає. Олекса розповів про свій гнів на панів і бажання допомогти людям.

Вислухавши Довбуша, Мольфар промовив - «Гори самі тебе обрали. Йди на захід. Там знайдеш побратимів, які борються за правду.»

Сказавши це, Мольфар дав йому бартку та зник, мов тінь. А Олекса, сповнений рішучості, вирушив назустріч своїй долі.

Епізод 3

Олекса випадково натрапляє на ватагу опришків, які спершу недовіжливо відносяться до юного героя. Але побачивши у нього зброю опришків, приймають Довбуша до ватаги. Олексі захоплює їхня мужність і відданість справі. Опришки випробовують його: юнак має пройти низку випробувань, демонструючи силу і відвагу. Йому вдається. Проходить час, і вже постарівший ватажок опришків передає молодому символ влади у ватазі, а саме, червоний сирдак.

Епізод 4

Вже ватажок Довбуш вирушає зі своєю ватагою на напад на панів, які знову катують мирних селян. Він сміливо діє, проганаючи пана і визволяючи селян. Олекса відчуває себе справжнім воїном за свободу. Сцена завершується танцем опришків - арканом.

2.2 Ідейно тематичний аналіз

Тема – це історія в першу чергу про помсту також про сміливість, волю до свободи та боротьбу з тиранією

Ідея - справжня сила народжується з дитячого прагнення до справедливості. Навіть звичайний хлопчик з села, може стати легендарним героєм

Надзавдання - показати, що кожен, маючи хоробрість та волелюбність, може стати народним героєм

Наскрізна дія - дія відбувається навколо бажання помсти головного героя

Конфлікт – соціальний

Форма – хореографічна сюїта.

Для даної роботи було вибрано форму хореографічної сюїти, бо ця постановка складається з 4 епізодів, які об'єднані однією темою та спільним художнім засобом. Також музичний супровід має контрастний характер.

Жанр - драма

Для даної роботи було обрано жанр драма, бо історія показує еволюцію характеру героїв під впливом зовнішніх обставин

Стиль - український народний танець

Через український народний танець можна краще передати колорит Гуцулії 18 століття.

2.3 Композиційно-архітектонічна побудова

Експозиція

Дія відкривається мальовничими краєвидами гуцульського села в Карпатах. Глядач знайомиться з головним героєм – малим Олексою, який безтурботно проводить дитинство серед танців, звуків трембіт і тепла громади. Це світ миру й гармонії, який символізує втрачений рай дитинства.

Зав'язка

Раптовий прихід панських слуг руйнує ідилію: селяни зазнають принижень, побоїв, насильницького збору податків. Малий Олекса, вперше зіткнувшись із жорстокістю та несправедливістю, намагається чинити опір, але його виганяють з дому. Саме цей момент стає переломним — народжується внутрішній протест героя

Розвиток дії

Блукаючи знесилений, Олекса зустрічає мольфара, який бачить у ньому вибраного. Мольфар спрямовує хлопця до опришків і передає йому символічну зброю — бартку.

Олекса долає шлях становлення, проходить випробування мужності серед опришків, здобуває довіру та стає одним із них. Із часом йому передають лідерство у ватазі, символом чого стає червоний сирдак.

Кульмінація

Дорослий Олекса, вже як ватажок, веде свою вату в бій проти панів, щоб помститися за знущання над селянами. Він звільняє людей, проганяє панів, і сам стає символом опору та справедливості. Його дії змінюють долю громади.

Розв'язка

Перемога. Олекса стає живим уособленням сили духу гуцульського народу. Сцена завершується танцем аркан — не лише як святкування, а як символ єдності, перемоги та нескореності.

2.4 Характеристика персонажів

Олекса Довбуш

Головний герой з гуцульського села .

Від раннього дитинства відчуває несправедливість панського гніту. Сміливий, рішучий, з глибоким почуттям справедливості. Має добру, чуйну душу й водночас сильний характер. Проходить шлях становлення – від сільської дитини до легендарного ватажка опришків, народного месника й захисника. Вірить у силу народу й здатен надихати інших.

Мольфар

Мудрий, таємничий провидець, символ Карпатської сили та духу.

Його поява в житті Олекси має доленосне значення. Мольфар не просто дає пораду — він стає провідником до нового життя, відкриваючи герою шлях до боротьби. Його образ символізує зв'язок людини з природою, містикою і народною мудрістю.

Ватажок опришків

Сильний, справедливий, досвідчений лідер повстанців.

Він уважно ставиться до новачків, але не приймає нікого без випробувань. Бачить у Олексі потенціал, підтримує його, зрештою визнає його здібності. Уособлює дух боротьби, братерства і поваги до сили характеру.

Опришки

Побратими Олекси, борці за волю селян.

Вірні, мужні, згуртовані. Вони є прикладом народного спротиву та живим доказом того, що спільна боротьба можлива навіть у найтемніші часи.

Пан

Антагоніст, уособлення жорстокості та несправедливості.

Пан — це бездушний представник влади, для якого селяни — лише джерело прибутку. Він байдужий до людського страждання, діє через слуг, але

саме він стоїть за репресіями й насильством. Його образ контрастує з образом Олекси — де Олекса бореться за людей, пан лише пригнічує їх.

Пан жорстокий, пихатий і боягузливий у глибині душі — ховається за силою, але боїться правди та народного гніву.

2.5 Характеристика музичної основи:

Обрана музика з використанням традиційних гуцульських музичних інструментів для зберігання автентичної атмосфери західної України XVI століття — першої половини XIX століття. Обрані музичні твори досить сильно контрастують між собою для підвищення емоційного напруження та створення кульмінаційного моменту.

Відкриває постановку “Гуцульська фантазія” у виконанні ансамблю народних інструментів “Ладоніта”. Колектив виник у 2007 році, його засновником і керівником є Віталій Болдирєв. Репертуар ансамблю є різноманітним, але його основу складають українські народні пісні (обрядові, рекрутські, ліричні, танцювальні).

Також для теми Мольфара було обрано музику зіграну флюорою та трембітою. Це духові інструменти, поширені серед гуцулів.

Для теми опришків було обрано обрано “Аркан” у виконанні сопілкаря карпатського гурту “КораЛЛі” Мишко Адамчака. Рок Колектив “КораЛЛі” (карпатські алігатори) було створено у 2006 році. Здобули свою популярність через використання у своїх піснях народних інструментів, таких як сопілка та трембіта.

Ще був використаний твір Вадима Гомоляки “Гуцульський танець” з балету “Чорне золото” Вадим Гомоляка український композитор, народився 1914 в Києві. Написав музику для багатьох балетів, таких як “Олекса Довбуш”, “За двома зайцями”, “Чорне золото”

В кульмінаційній сцені грає сюїта для симфонічного оркестру, 1964 року Мирослава Скорика “Гуцульський триптих”. Мирослав Михайлович Скорик

український композитор і музикознавець. Народився у 1938 році у Львові. Один з найвідоміших в світі сучасних композиторів. Написав безліч музичних творів, для багатьох балетів та фільмів.

Сценарно-композиційний план

N °	Назва епізоду	Місце дії	Дійові особи	Світло, декорації, реквізит	Музичний матеріал	Тривалість
1.	Дитинство Олекси	Село	Маленький Довбуш, Пан	Яскраве, потім темнішає	“Гуцульська фантазія” у виконанні ансамблю народних інструментів “Ладоніта” Вадим Гомоляка “Гуцульський танець” з балету “Чорне золото”	2:50
2.	Зустріч з Мольфарем	Ліс	Маленький довбуш, Мольфар	Яскраве	Музика на флюярі	1:10
3.	Вступ до опришків	База опришків	Довбуш, опришки, Пан	Яскраве	“Аркан” у виконанні сопілкаря карпатського гурту “КоралЛі” Мишко Адамчука.	1:19

4.	Помста пану	Село	Довбуш, орришки	Від яскравог о до темного, знов яскраве	Сюїта для симфонічног о оркестру, 1964 року Мирослава Скорика “Туцільськи й триптих”	
----	----------------	------	--------------------	--	---	--

Сценографія

Епізод 1 – Дитинство Олекси

Місце дії: гуцульське село серед Карпат.

Задник сцени: панорама Карпат — стилізовані зелені схили, полонини, хати з ґонтовим дахом.

Освітлення: тепле, м'яке денне світло; у момент нападу панських слуг — затемнення з червоними/сірими відтінками, світло рухається на панів.

Епізод 2 – Зустріч з Мольфаром

Місце дії: ліс біля річки.

Задник сцени: темний ліс з туманом, гірський потік.

Освітлення: приглушене синьо-зелене, контурне освітлення на Мольфара — акцент на його фігурі.

Епізод 3 – Вступ до опришків

Місце дії: гірська база опришків.

Задник сцени: скелі, печери, ліс, темна палітра.

Освітлення: імітація нічного вогнища – тепле світло в центрі, затемнення по краях.

Епізод 4 – Помста пану

Місце дії: знову село — цього разу в стані конфлікту.

Задник сцени: те саме село, але з затемненим, зруйнованим виглядом.

Освітлення: затемнення з червоними/сірими відтінками, світло рухається на опришків.

Костюми:

Маленький Довбуш – біла сорочка, білі штани, чорні чоботи.

Пани – сині та сірі свитки, кольорові сорочки, сірі штани, чорні чоботи.

Мольфар – коричнева жилетка, коричневі штани

Опришки – чорна шапка, чорний сардак, біла сорочка, червоні штани, чорні чоботи

Дорослий Довбуш – костюм опришків з червоним сардаком

Висновки

У результаті виконання кваліфікаційної роботи було реалізовано творчий проєкт – хореографічну картину «Легенда про Довбуша», що ґрунтується на українських історичних легендах і відтворює образ одного з найвідоміших народних героїв — Олекси Довбуша.

У ході роботи було обґрунтовано вибір теми, визначено її актуальність та культурне значення. Постать Довбуша розглянута не лише як історичний персонаж, а як символ боротьби за справедливість, свободу та гідність простого народу. Проведений аналіз літературних, музичних та історичних джерел дозволив створити глибоку мистецьку основу для хореографічного втілення цієї теми.

Окрема увага була приділена художньо-аналітичному опрацюванню постановки: розроблено лібрето, визначено ідейно-тематичне навантаження, структуру постановки, характер персонажів, музичний супровід та стилістику танцю. Композиція була побудована у формі хореографічної сьюїти, що дозволило відобразити логічну драматургію, внутрішнє зростання героя та розвиток сюжетної лінії.

Проєкт має як художню, так і педагогічну цінність. Практична реалізація сприяла вдосконаленню виконавської та акторської майстерності учасників, поглибленню знань у сфері українського народного танцю, сценічної культури та балетмейстерського мистецтва.

Таким чином, творчий задум був повністю реалізований: через засоби хореографії вдалося передати дух епохи, національний колорит Гуцульщини XVIII століття, а також втілити ідеї народного супротиву та незламності, які й сьогодні залишаються важливими для українського суспільства. Робота має перспективу для подальшого розвитку, сценічного втілення та використання в навчально-виховному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія, 28 квітня 2025 URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%94%D0%BE%D0%B2%D0%B1%D1%83%D1%88>
2. Гнат Хоткевич «Довбуш» 1985р. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5319>
3. Микола Миколайович Вегеш «Опришки Олекси довбуша на Закарпатті» URL:
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/32156/1/%D0%9E%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%B8%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%20%D0%94%D0%BE%D0%B2%D0%B1%D1%83%D1%88%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96.pdf>
4. Муравський О.І. ОПРИШКИ 2010р. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU1&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Opryshky
5. *О. І. Гуржій*. «Довбуш Олекса Васильович» URL:
http://history.org.ua/?encyclop&termin=Dovbush_O
6. Юрій Кархут/Олег Кузик «Роль танцю в гуцульських обрядах та звичаях» листопад 2020 URL:
<https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/222>